

УДК 159.922.7

О. Г. Рєпіна

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ЕМОЦІЙНОЇ СТІЙКОСТІ ТА АДАПТИВНОСТІ ЯК ПОКАЗНИКІВ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ ПУБЕРТАТНОГО ВІКУ

Розглянуто проблеми взаємозв'язку емоційної стійкості та адаптивності як показників психологічного здоров'я. Застосовано нові підходи до вивчення проблеми психологічного здоров'я у контексті синергетичного підходу.

Ключові слова: емоційна стійкість, адаптація, психологічне здоров'я, пубертатний вік.

Рассмотрена проблема взаимосвязи эмоциональной стойкости и адаптивности как показателей психологического здоровья. Применены новые подходы к изучению проблемы психологического здоровья в контексте синергического подхода.

Ключевые слова: эмоциональная стойкость, адаптация, психологическое здоровье, пубертатный возраст.

The problem of intercommunication of emotional firmness and adaptiveness as indexes of psychological health is considered. New approaches to the study of the problem of psychological health in the context of sinergistical approach are applied.

Keywords: emotional firmness, adaptation, psychological health, pubertatnyy age.

Постановка проблеми. Основу психолого-педагогічної стратегії розвитку особистості складає побудова продуктивної особистісно-орієнтованої системи моніторингу станів людини.

На думку фахівців, на розвиток психологічного здоров'я впливає надмірно велика кількість чинників дезорганізуючого впливу, основу психологічного здоров'я складає онтогенетичний розвиток суб'єктивної реальності в нормі – «розвиток людського в людині» (І. В. Дубровіна, 1997). За нашими уявленнями, психологічне здоров'я в цілому визначається двома ознаками. Перша ознака: дотримання в основних формах проявів життєдіяльності принципу оптимуму (психічна рівновага виділяється як провідна ознака психологічного здоров'я). Друга ознака: ефективне пристосовування чи адаптація, у першу чергу – соціальна, соціально-психологічна й інтрапсихічна. Тобто у ході сприймання світу своїми власними засобами людина створює його як структуру, яка формується на основі принципів впорядкованості або хаосу: система має впорядкованість та будується на принципі адаптації (високий рівень психологічного здоров'я), хаосу – на принципі дезадаптації (низький рівень психологічного здоров'я) [1–3; 6; 7].

Емоційна стійкість є одною з найбільш інтегративних якостей особистості. На думку фахівців (І. Ф. Аршава, Е. Л. Носенко, 2006, 2007), емоційна стійкість може бути виявленою при оцінці особливостей реалізації вищих психічних функцій і стану здоров'я людини, які можуть проявлятися у характерних для індивіда стереотипічних процедурах щодо збереження гомеостазу у життєдіяльності в цілому або її окремих моментах, чи деструктивних змінах. При цьому формою виявлення емоційної стійкості може бути збереження стану оптимального функціонування (в залежності від особистісних ознак індивідуальності) [2; 12]. Тобто можна говорити, що процес адаптації як одна з основних характеристик **емоційної стійкості та психологічного здоров'я** може бути застосовано для оцінки та моніторингу розвитку індивідів, особливо у онтогенезі. Тому саме розширивши трактування психологічного здоров'я у об'єднанні та інтеграції з поняттям емоційної стійкості, можна у певній мірі скористатися категорією адаптації (яка відіграє суттєву роль у обох психологічних феноменах) щодо реалізації завдань вікової та педагогічної психології стосовно збереження потенці-

альних можливостей людини та формування позитивних властивостей особистості [1; 12].

У світлі вищевикладеного, одним з напрямів роботи (з урахуванням цих понять) є робота з поняттями «психологічного здоров'я», «емоційної стійкості», «адаптації-деадаптації» індивіда, їх взаємозв'язку та впливу патологічних чинників на їхній розвиток (а також в онтогенезі зокрема). Використання зв'язку та співвідношення понять «психологічного здоров'я» та «емоційної стійкості» дає можливість при психологічних дослідженнях аналізувати якість особистісних аспектів розвитку індивіда, відстежуючи не наявність або відсутність психічних захворювань і розладів, а гармонійність розвитку особистості, прогнозувати можливі деформації особистісного розвитку [1; 3; 5; 7; 8; 10–12; 15].

Таким чином, **актуальність проблеми**, якій присвячена дана стаття, обумовлена тим, що однією з істотних властивостей психологічного здоров'я є те, що воно втілюється в соціально-психологічних артефактах і актуально усвідомлюється людиною. За допомогою освіти та виховання воно відбивається в самосвідомості нації, виявляється в ціннісних і моральних нормах суспільства, змінюється у процесі глобалізації. Це примушує науковців звернутися до усвідомлення проблеми спрямованості, сутності розвитку та керування чи мінімального впливу на цей процес [1; 7; 10; 11; 13].

На нашу думку, у дослідженні проблеми психологічного здоров'я та його зв'язку з емоційною стійкістю та адаптивністю слід враховувати також трансформаційні тенденції суспільства, тобто вплив на ці показники радикально та відносно швидко змінюваної соціальної природи та типу суспільства у період глобалізації, що несе непередбачувані зміни не тільки у суспільстві, але й у свідомості та індивідуально-психологічних характеристиках окремих його членів, що відбивається на кількісних показниках та якості розвитку людини. Тому аналіз суспільного та індивідуального рівня психологічного здоров'я, емоційної стійкості, адаптивності як механізму ідентифікації за цих обставин може бути покладено в основу нової парадигми глобального розвитку суспільства, у визначеному сенсі у розробку концептуальної моделі модернізації суспільства через здоров'я кожної конкретної людини, тобто через індивідуалізацію. Теорія модернізації базується на комплексному поєднанні різноманітних підходів до суспільного, психологічного розвитку та сучасних наукових розробок і найчастіше вживається як назва комплексу прогресивних суспільних змін щодо конкретної людини.

Отже, виникає ціла низка проблем, пов'язаних із діагностикою, моніторингом, оцінкою, прогнозом, корекцією психологічного здоров'я як **складової психологічного здоров'я нації** через оцінку емоційної стійкості та функціонування апарату адаптації-деадаптації, виявленням дестабілізуючих чинників, що впливають на деструктивні особистісні тенденції розвитку в онтогенезі.

Аналіз досліджень і публікацій. Тематика, присвячена проблемі системних досліджень психологічного здоров'я міститься у численних наукових працях, що присвячені особистісному розвитку у роки шкільного дитинства. Воно має величезне значення не лише для успішного навчання в школі, а й для подальшого життя людини (Л. А. Венгер, Л. С. Виготський, О. В. Запорожець, Г. С. Костюк, М. М. Под'якова), збереження повноти самореалізації особистісного потенціалу (Ф. Б. Березін, І. Д. Бех, Л. І. Божович, П. Я. Гальперін, С. М. Тромбах, Е. Гуссерль, П. Л. Капіца, Г. С. Костюк, О. М. Леонтьєв, С. Д. Максименко, В. Франкл, М. Хайдеггер, Шопенгауер), для оптимізації пізнавальної діяльності дитини шкільного віку (Дж. Брунер, Л. С. Виготський, Л. А. Венгер, Д. Б. Годовікова, М. І. Лісіна, В. С. Мухіна, С. Л. Рубінштейн, К. Й. Щербакова), вивчення закономірностей її розвитку в молодшому шкільному віці (В. В. Абрамєнкова, Т. В. Азарова, М. Р. Бітянова, Л. І. Божович, Л. А. Венгер, Л. С. Виготський, І. В. Дубровша, О. В. За-

порожець, Г. С. Костюк) та розвитку особистості у підлітковому (віці (І. Д. Бех, М. Й. Борщевський, О. К. Дусавицький, В. В. Рибалка, Є. В. Руденський). Тематика досліджень, присвячених психології здоров'я і психогігієні, складає важливу компоненту вітчизняної психології. У різних аспектах проблема широко розглядалася у наукових працях В. М. Духневича, Г. С. Костюка, С. Д. Максименка, Н. Ю. Максимової та інших учених-психологів [1-17].

Проблема вивчалася в аспекті впровадження психогігієни та психопрофілактики (І. Ф. Аршава, С. І. Болтівець), визначення понять норми та патології особистісного розвитку (І. Ф. Аршава, Б. С. Братусь, Б. В. Зейгарник), з'ясування ролі емоційного стану людини у збереженні її здоров'я (І. Ф. Аршава, Е. Л. Носенко), розвитку адаптаційного потенціалу людини (І. Ф. Аршава, А. Вейс, Г. Гартман, Е. Гюан, П. Делор, А. Дюссер, А. А. Налчаджан, Ж. Піаже, К. К. Платонов, Б. Скіннер, Д. Н. Узнадзе, Д. Уотсон, Л. Филипс, А. Фрейд, У. Хантер, Т. Шибутані). Вона є актуальною в контексті вивчення проблеми вікових криз та новоутворень (Л. А. Венгер, Л. С. Виготський, О. В. Запорожець, Г. С. Костюк, Д. Ф. Ніколенко, С. Л. Рубінштейн), психологічної готовності до творчості як умови збереження психологічного здоров'я (В. О. Моляко, Р. О. Пономарьова-Семенова, Л. Холінгворф) [1-17].

Психологічне здоров'я вивчається також при аналізі чинників ціннісної деструкції особистості і дисгармонійного її формування (Є. В. Руденський), соціальної деградації і протиправної поведінки (В. Н. Кудрявцев і О. М. Яковлев), адиктивної поведінки як наслідку соціально-психологічної дезадаптації (Н. Ю. Максимова). Останнім часом дослідників почав цікавити віковий аспект феномену соціально-психологічної дезадаптації як показника психологічного здоров'я (Т. В. Азарова, О. С. Белкін, М. Р. Бітянова, Я. Л. Коломінський, І. В. Крук, Н. Г. Міхановська, Є. А. Панько, І. О. Сабанадзе та інші) [1-17].

Психосоціальна адаптація-деадаптація вивчалася у роботах Ф. Б. Березіна, М. Р. Бітянової, І. В. Дубровіної, В. В. Ковальова, І. В. Крук, В. С. Мухіної, А. А. Налчаджана, К. К. Платонова, О. М. Прихожан, Г. М. Федорішин та багатьох інших [1-17]. Фахівці вважають, що у формуванні психосоціальної дезадаптації дитини велике значення відіграють психологічні, соціологічні та біологічні детермінанти. Визначення сутності процесу психосоціальної адаптації відбувається в декількох напрямках. Зокрема, розглядаються як один із базових медичних термінів, що співвідноситься з такими поняттями, як «норма» і «патологія» (Г. К. Ушаков); нездатність у адекватній взаємодії дитини з оточуючими в умовах, які висувуються даній конкретній дитині тим індивідуальним мікросоціальним середовищем, в якому вона існує (Н. М. Іовчук).

Мета статті. У даному дослідженні розглядається проблема зв'язку емоційної стійкості та адаптивності як показників психологічного здоров'я в сучасних соціальних умовах.

Завданням цієї статті було здійснення теоретичного аналізу літератури з вказаної проблематики щодо взаємозв'язків емоційної стійкості та адаптивності дітей пубертатного віку в онтогенезі як показників психологічного здоров'я, аналіз отриманих даних, аналіз рівня зв'язку в діадах «емоційна стійкість – адаптивність», «емоційна стійкість – психологічне здоров'я», «адаптивність – психологічне здоров'я».

Викладення основного матеріалу

Методологічною основою роботи є принцип детермінізму та єдності свідомості та діяльності, системний підхід при аналізуванні психічних та соціально-психологічних явищ, які мають відбиття у концепціях вітчизняних та російських психологів Б. Г. Ананьєва, Л. І. Анцифорової, А. Г. Асмолова, Б. С. Братуся, Л. С. Виготського, Б. В. Зейгарник, Г. С. Костюка, О. М. Леонтьєва, С. Д. Максименка, М. Ю. Максимової, А. А. Налчаджана, К. К. Платонова та інших, згідно

яких однією з основних та найважливіших характеристик психологічного здоров'я є інтегративність, тобто охоплення усіх психофізіологічних та особистісних властивостей індивіда та їхній значний вплив на ефективність діяльності.

Як категоріальна основа дослідження вибрані детермінізм, змінюваність, тимчасовість: їхні особливості відображають характер актуалізації психологічного здоров'я та емоційної стійкості у бутті людини, що дає можливість досліджувати предмет в аспекті їхньої взаємодії.

Стан наукової розробленості пропонованої теми відкриває перед дослідником емоційної стійкості та психологічного здоров'я перспективу нижченаведених проблематизацій:

1. Психологічне здоров'я постає в підсумковому результаті як складові діяльних мотивацій, самовідношення, самоставлення, світосприйняття у складі здоров'я та психофізіологічних станів людини, а також екопсихологічних шкідливостей, які задають здоров'ю людини форму структури, що самоорганізовується.

2. Психологічне здоров'я як процес; це – найтрадиційніший підхід, де розглядаються конкретні системи, послідовність і зв'язок тих або інших психологічних побудов, особливості психологічних характеристик певних вікових періодів тощо. Психологічне здоров'я повинно розглядатися одночасно і як цілісно-неподільний процес в континуумі екології дитинства і як процес формування в суб'єкта глибокого розуміння змісту і цінності психологічного здоров'я.

3. Теоретичні уявлення щодо форм виявлення психологічного здоров'я школярів різних вікових категорій може бути поглиблене в контексті оцінки рівня психологічного здоров'я через емоційну стійкість та адаптивність.

4. Емоційна стійкість є одною з найбільш інтегративних якостей особистості. Тому може бути виявленою при оцінці особливостей реалізації вищих психічних функцій і стану здоров'я людини, які можуть проявлятися у характерних для індивіда стереотипічних процедурах щодо збереження гомеостазу у життєдіяльності в цілому або її окремих моментах чи деструктивних. змінах. При цьому формою виявлення емоційної стійкості може бути збереження стану оптимального функціонування в залежності від особистісних ознак індивідуальності (процес адаптації). Аналіз психологічної літератури показав наявність загальної уяви щодо представлення рівня зв'язку емоційної стійкості та психологічного здоров'я, як соціально значущого явища, особливого виду суспільно корисного і важливого показника, який характеризує підготовку підростаючого покоління до життя.

5. Взаємозв'язки між емоційною стійкістю, адаптивністю та психологічним здоров'ям скоріше за все не носять лінійного зв'язку і мають реципроктний характер. Як відмічає Л. І. Анциферова [8], відношення особистості завжди є реципрокними. Реципроктність відносин виражена в понятті «відображена суб'єктність», яке було застосовано А. В. Петровським, і яке презентує ідеальну представленість одного явища в другому, однієї людини у другій.

6. Емоційна стійкість та адаптивність як показники психологічного здоров'я можуть бути покладені в основу саногенного мислення та саногенної поведінки, тобто проблема може дозволити виявити особистіший ресурс людини у різних ситуаціях життєдіяльності, де саморегуляція станів буде характеризувати адаптацію людини та рівень її психологічного здоров'я.

7. Формування психологічного здоров'я як властивості особистості визначається складно диферційованими детермінантами, особистісними характеристиками суб'єкта, у тому числі характеристиками адаптивності, емоційної стійкості, рівнем саногенного мислення (який формується на основі індивідуального досвіду: сім'я та суспільство і глобальних змінних у суспільстві).

У контексті цього підходу дуже актуальним є синергетичний метод, який розкриває сутність феноменів організації, та **нелінійної глобальності** процесів, які

пов'язані з життям людства [13–14]. При цьому найважливіші змінні, які описують процеси самоорганізації у синергетиці, можуть достатньо просто описувати складні процеси при визначенні русла (стабільних мод колективних процесів), але з деяким часом, коли невизначеності нелінійно нагромаджуються, перегруповуються, попередній порядок у системі деградує: змінюється топологія фазового простору і у деяких змінах визначальними стають швидкі змінні, а в межах русла розвиток визначається повільними змінними, причому малі флуктуації, випадковий «шум» можуть визначати перебіг процесу, який розглядається. При цьому формальні русла характеризують основні тенденції розвитку суспільства, які офіційно затверджені, тоді як неформальні русла – це паростки реального змінювання у процесі, характеристика неврівноважених еволюційних змін у певному колективному стані і тільки через певний час стають формалізованими (часто після того, як визнаються суспільством як тенденції та детермінанти розвитку). Цивілізація постмодерністського суспільства призвела до глобалізації світового простору: тобто будь-який розвиток чи суспільно-психологічні феномени потрібно розглядати з точки зору глобалізації. При цьому зі збільшенням світового простору і з ускладненням детермінант його розвитку відбувається зменшення та пригнічення індивідуального простору людини – відбувається криза індивідуальності, яка має яскраве вираження у зниженні рівня психологічного здоров'я нації. Тобто по суті психологічне здоров'я людей у сучасному суспільстві, його зміни, трансформації (не у найбільш сильний та позитивний бік) – це незворотний процес, пов'язаний з глобалізацією та ускладненням життя українського суспільства. При цьому існує як формальне русло – основні тенденції та показники розвитку психологічного здоров'я, – так і неформальне – реальне зростання змінювання у процесі, характеристика нових тенденцій, які характеризують неврівноважені еволюційні зміни в колективному стані цього психологічного феномену. Психологічне здоров'я з точки зору синергетичного підходу можливо описати поняттям «клаптикової ковдри» Марка Оже, тобто часто відсутністю синтезу щодо бачення цього психологічного феномену у контексті зв'язків та взаємовпливів з іншими показниками розвитку людини. Це є ще однією з причин недостатньої розробленості поняття психологічного здоров'я як показника інтеграційних властивостей особистості, зокрема одного з найважливіших для успішного функціонування людини (наприклад, у важких ситуаціях, де показником психологічного здоров'я можуть виступати емоційна стійкість і адаптивність людини).

У контексті ж вивчення особливостей функціонування людини у світі, де межі постмодерністського впливу на умови життєдіяльності стають все більш жорсткими та травматичними, необхідно орієнтуватися при вивченні самоорганізаційної сутності людини як на психологічне здоров'я, так і на зумовлюючі їх прояви властивості особистості – емоційну стійкість та адаптивність. При цьому слід враховувати, що значну роль у процесі вивчення психологічного здоров'я відіграє організація правильної взаємодії формальних та неформальних русел, які описують вищевказане явище. Тобто дослідження цих проблем передбачає специфічний підхід, який повинен враховувати ці особливості. При цьому якісний аналіз проблеми можна зробити на базі синтезу кількох методологічних підходів, які вимагають поліваріантності парадигми розуміння поняття психологічного здоров'я та взаємозв'язку з емоційною стійкістю та адаптивністю людини: це синергетичний підхід, системний підхід та інформаційний підхід. При цьому синергетичний підхід дає можливість розглядати психологічне здоров'я як дуже складну систему, кожен з елементів якої має багато ступенів свободи. Системний підхід, за якого окремі елементи предмета пізнання розглядаються як взаємообумовлені та взаємозалежні частини одного цілого, тобто психологічне здоров'я розглядається як замкнена, цілісна система, що динамічно структурується за допомогою еле-

ментів впорядкованого хаосу, які утворюють парадигмальні вектори розвитку на певних часових відрізках розвитку суспільних та індивідуальних психологічних характеристик, які доповнюють одне одну. Інформаційний підхід характеризує вплив руху комплексу інформації та специфіку самого поступу, тобто є потенційно можливим для дослідження та аналізу глобального простору людини, куди входить психологічне здоров'я. Інформаційний підхід сприяє розвитку свободи свідомості людини та процесу розвитку (як вже говорилося вище) «людського в людині», але на думку фахівців, може бути проблемою щодо моментів надання інформації як засобу маніпуляції людиною. Отже тут виникає низка морально-етичних проблем у роботі дослідника в психологічній сфері, що може бути питанням наступних розробок з вищезазначеного.

З приведеного дослідження можна зробити такі висновки:

1. Психологічне здоров'я розглядалося б одночасно і як цілісно-неподільний процес в континуумі глобалізації процесів суспільства і як процес формування в суб'єкта глибокого розуміння змісту і цінності самого феномену, обумовленими інтеграцією показників емоційної стійкості та адаптивності дитини.

2. Процес адаптації як одна з основних характеристик емоційної стійкості та психологічного здоров'я може бути застосовано для оцінки та моніторингу розвитку індивідів, особливо у онтогенезі.

3. Аналіз суспільного та індивідуального рівня психологічного здоров'я, емоційної стійкості, адаптивності як механізму ідентифікації за цих обставин може бути покладено в основу нової парадигми глобального розвитку суспільства, у визначеному сенсі розробкою концептуальної моделі модернізації суспільства через здоров'я кожної конкретної людини, тобто через індивідуалізацію.

Такий підхід дозволяє вивчення проблеми аналізу та прогнозування успішності функціонування людини у життєвій діяльності, особливостей впливу глобалізації та модернізації суспільства не тільки на кожну окрему людину, але і на суспільство в цілому, у якому окремі елементи розглядаються як взаємозалежні й взаємообумовлені частини єдиного цілого.

Бібліографічні посилання

1. Аршава І. Ф. Психологія здоров'я : навч. посіб. / І. Ф. Аршава, О. Г. Репіна. – Д., 2006.
2. Аршава І. Ф. Психофізіологія : підручник / І. Ф. Аршава, М. І. Черненко. – К., 2006.
3. Балл Г. А. Понятие адаптации и его значение для психологи / Г. А. Балл // Вопр. психол. – 1989. – №1. – С. 92–100.
4. Батраченко І. Г. Організаційна психологія. Психологічне здоров'я керівника : навч. посіб. / І. Г. Батраченко, О. Г. Репіна. – Д., 2008.
5. Болтівець С. І. Педагогічна психогігієна: теорія та методика / С. І. Болтівець / Київс. межрегіон. ін-т удосконал. вчителів ім. Б. Гринченка. – К., 2000.
6. Большой психологический словарь / сост. и общ. ред. Б. Мещеряков, В. Зинченко. – СПб., 2005.
7. Капшук О. Г. Психологічне здоров'я як базис соціально-психологічної адаптації до змінних соціальних умов / О. Г. Капшук // Матеріали І міжнар. наук.-практ. конф. «Науковий потенціал світу-2004». – Д., 2004. – Т. 52. Психологія. – С. 11–15.
8. Корольчук М. С. Психофізіологія діяльності : підручник / М. С. Корольчук. – К., 2003.
9. Лушин П. В. Личностные изменения как процесс : теория и практика / П. В. Лушин. – Одесса, 2005.
10. Максименко С. Д. Генеза здійснення особистості / С. Д. Максименко – К., 2006.
11. Максименко С. Д. Розвиток психіки в онтогенезі : у 2 т. – К., 2002.
12. Носенко Е. Л. Теоретико-психологические основы компьютерной диагностики эмоциональной устойчивости человека / Е. Л. Носенко, І. Ф. Аршава. – Д., 2006.

13. Оже М. Криза сенсу в сучасному світі / М. Оже // Філософ. та соціол. думка. – 1995. – №5–6. – С. 134–144.
14. Пригожин И. С. Философия нестабильности / И. С. Пригожин // Вопр. философии. – М. – №6. – С. 50–58.
15. Приходько В. В. Креативна валеологія / В. В. Приходько, В. К. Кузьминський. – Д., 2004.
16. Философия. Антология мировой философии. – К., 1991.
17. Ялом И. Экзистенциальная психотерапия / И. Ялом. – М., 2005.

Надійшла до редколегії 22. 02. 2009 р.

УДК 371.311

М. А. Салюк

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

ШЛЯХИ ВИКОРИСТАННЯ ПРОБЛЕМНО-ОРІЄНТОВАНИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ РОЗРОБКИ НАВЧАЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ З ДИСТАНЦІЙНОГО КУРСУ «ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ»

Розглянуто деякі принципи, на які доцільно спиратись при розробці матеріалів дистанційних навчальних курсів: спираючись на множинність форм репрезентації інформації у свідомості; урахування закономірностей збереження інформації у семантичній пам'яті людини; інтегрування навчальної інформації в особистий досвід; орієнтація на майбутню реальну професійну діяльність при моделюванні бази виконавчих знань. Застосування принципів проілюстровано прикладами завдань дистанційного навчального курсу «Експериментальна психологія».

Ключові слова: мислення, навчальна інформація, проблемно-орієнтовані завдання, дистанційне навчання.

Рассмотрены некоторые принципы, на которые целесообразно опираться при разработке материалов дистанционных учебных курсов: опора на множественность формы репрезентации информации в сознании; учет закономерности сохранения информации в семантической памяти человека; интегрирование учебной информации в личный опыт; ориентация на будущую реальную профессиональную деятельность при моделировании базы исполнительных знаний. Применение принципов проиллюстрировано примерами заданий дистанционного учебного курса «Экспериментальная психология».

Ключевые слова: мышление, учебная информация, проблемно-ориентированные задания, дистанционное обучение.

Some principles on which it is expedient to lean in the process of the development of materials of distant educational courses are considered: support on multiplicity of form of representation of information in consciousness; an account of conformity to law of maintenance of information in semantic memory of man; integration of educational information in the personal experience; orientation on the future real professional activity at the design of base of executive knowledge. Application of principles is illustrated by the examples of tasks in the distance educational course «Experimental psychology».

Keywords: thought, educational information, problem-oriented tasks, distant teaching.

Сучасний етап розвитку дистанційної форми навчання з використанням комп'ютерних інформаційних технологій характеризується пошуком адекватних методологічних підходів до розробки матеріалів дистанційних навчальних курсів. Не викликає сумніву положення про те, що вирішення технологічних проблем, пов'язаних зі здійсненням навчання в електронному форматі, на які були спрямовані зусилля спеціалістів на першому етапі впровадження дистанційного навчання в педагогічну практику, виявилось недостатнім для забезпечення його ефективності.